

İNANÇ

DENİZLİ HALKEVİ DERGİSİ

Cilt: 5

Ağustos — 1941

SAYI : 54

İmtiyaz Sahibi
HULÜSİ ORAL

Yayın ve Yazı İşleri Müdürü
TAHSİN SAYGUNİŞİK

Lozan Bir Bayraktır

İnsanlık [Şiir]

Cesari' den

Kına Gecesi

Sılaya Mektup

İncilipınar Türküleri [Şiir]

Çal Düğünleri

Karanlıklar [Şiir]

Yelkenli [Şiir]

Kavakların iktisadî ehemmiyeti ve kurulması tekniği

Pınarbaşı

Friky Baş Piskoposları

Tahir Hayrettin Tolga

Tahsin Saygunışık

Tahir Hayrettin Tolga

Ali Ulvi Darıverenli

Fahmi Erdoğan

Mahir Balkı

Ahmet Akşit

Necdet Şenel

Dr. Gafur Acatay

Hakkı Sayın

Hilmi Ersan

İNANÇ

DENİZLİ HALKEVİ DERGİSİ

CİLT : 5

Ağustos — 1941

SAYI : 54

İmtiyaz Sahibi
HULÜSİ ORAL

Yayın ve Yazı İşleri Müdürü
Tahsin Saygunışık

Musahabeler :

Lozan Bir Bayraktır.

Tahir Hayrettin Tolga.

Cihan tarihinin ana fikirlerinden birine verdiğimiz vesika-
nın önündeyiz. 24 Temmuz 1923 tarihini taşıyan bu vesika-
daki imzaları gözden geçirecek olursak, bu ana hadise, bize
kendisini sarahatle ifade eder.

Müşahedemize 1914 ten başlayalım :

İçinde bulunduğu devrin ceniyet şartlarından doğan bu
ilk hengâme dünyasında üç taraflı bir manzara görüyoruz.
Milletlerin iç ve dış münasebetlerine bağlı olan bu mürek-
kep manzara, Avrupa medeniyetinin eriştiği bir merhalenin
tabii icabıdır veya değildir. Biz realiteye bakalım : Bu me-
deniyetin alâmetifarıkası olan makine, milletleri, bir defa
iç bünyelerinde, bir defa da dış bünyelerinde, çok keskin
tezatlara sürüklemişti. Bu tezatlar, makineye sahip kütlelerin
içinde sınıf kavgası mefhumunu yaratmış, ve gene bu kütle-
ler arasında sömürge veya pazar kavgası ismini verebilece-
ğimiz başka bir mücadele zemini hazırlanmıştı. Sınıf kavgası,
bu milletlerin teşri meclislerinde ve siyasi hayatlarında sü-
rüler halinde partiler ve bu partilerin, memleket idarelerini
ele almak için, yalnız siyasi ahlâkta değil, ferdi ahlâk

mevzularında bile sukut ve panik ile neticelenen mücadeleleri ile tezahür ededursun. Diğer taraftan, bu içi karışık cemiyetler, alabildiğine inkişaf eden ve bir türlü gemlenemiyen istihlal işleri yüzünden ham madde kaynakları ve mamul madde pazarları için birbirleriyle de tezat ve mücadele halinde idiler. Bunun için 1914 harbinin patlaması zarurî idi.

Fakat müşahedemizde gördüğümüz bu kaynak ve pazar ihtiyacı, bir taraftan da ileri milletlerle geri milletler arasında başka bir tezat meydana getirmek tabii idi. Çünkü, gerek sömürgelerde, gerek Osmanlı İmparatorluğu gibi yarı sömürgelerde yaşayan kalabalıklar, bir taraftan ham madde yetiştirmek, diğer taraftan mamul maddeleri satın almak için zorlanıyor ve köleleştiriliyordu. Ve köleleştirilen insan kümelerinde, bir gün, elbette bir hürriyet şuuru doğacak ve bir hayat mücadelesi başlayacaktı.

1914 Harbi'nin sonunda, böyle bir şuurla böyle bir mücadelenin ilk örneğini görmüş oluyoruz: Türk İstiklâl Mücadelesi, işte bu zarurî örnektir.

Ve Lozan Muahedesi, bu şuurun, bir dünyaca idrak ve bu mücadeledeki isabetin, zarurî olarak, bir dünyaca tespit vesikasıdır. Bu vesikada gördüğümüz imzalardan bize ait olanı, köleleşmek istemiyen bir milletin hürriyet ve istiklâl şuurunu, karşı tarafa ait olanları da, bu hürriyet ve istiklâl pazarcılarca kabul zaruretinin ifade eder.

Lozan'a gelinceye kadar, pazarcılarla pazarlar arasında yüzyıllarca çatışmalar olmadı değil. Fakat bütün bunlarda daima pazarcılar aktif, pazarlar pasif idi ve pazarcılarca gördüğümüz şuur ve plân, pazarlarda asla yoktu. Pazarlardaki kuru kalabalıkların nefis müdafaası tezahürleri, avın avcı karşısındaki bocalayış, kaçış ve yalvarışlarından farklı değildi. Bu nefis müdafaası, ilk şuurunu ve ilk aktifliğini Türk Millî Mücadelesi ile göstermiştir, ve bunun için Lozan Muahedesi, "beynelmilel tarihin seyri üzerinde tesir icra eden", bir vesika olmuştur.

Lozan müzakerelerinin zabıtlarını okuduğumuz zaman,

buşuurlu ve aktif mücadeleyi, tıpkı İnönü'de, tıpkı Sakarya'da, tıpkı Büyük Millet Meclisi'nde, tıpkı Ankara — İstanbul karşılaşmalarında müşahade ettiğimiz şiddetle, isabetle ve muvaffakiyetle yürütülmüş görüyoruz.

Ohalde Lozan'la yeni bir devir açıldı: Siyasette, idarede, iktisatta, kelimenin bütün delâleti ile müstakil millet fikri, bu devrin senbolüdür. Köle milletler, köleleştirilmek istenen milletler, artık ellerine bir bayrak alabileceklerdi. Bu bayrak, sade ve gösterişsizdir; adına "istiklâl bayrağı", denir. Ne bütün dünyaya hitap eden yaldızlı cümleleri, ne de bir kıt'a veya dünya ölçüsünde yeni bir nizam davası yoktur. Fakat büyüklüğün ve hakikatin ayrılmaz beraberisi olan sadelik ve gösterişsizlik, onun kudret kaynağıdır. Lozan'da açılan bayraktaki kudreti görelim.

1914 ten sonra dünyayı düzeltmek davasını ele alarak, herhangi bir diktatora ceberutunu ortaya atanlar, fikirlerinde vehmettikleri kudretin hiçliğini, bugünün realiteleriyle, zarurî olarak ispat etmiş bulunmaktadırlar. Çünkü, bu kabuk veya ambalajın altında saklı realitenin, 1914 — 1918 badiresindeki mağlûbiyet ıstıraplarını ödeşmek, daha doğrusu bir öcalma endişesi olduğu, artık pek açık okunuyor; ister sınıflar sınıflardan, ister milletler milletlerden..

Halbuki Lozan fikri, müstakil millet abidesi, hiç te böyle değildi, ve böyle çıkmadı. Bu fikre göre, düşman millet yoktur; ancak mütecaviz millet olabilir. Bu fikre göre, ezilecek, yenilecek, istismar edilecek kütle yoktur; muvazi yürüyüşlü ve müsavi şartlarla münasebet vardır. Bu fikre göre istiklâl ve hürriyet tek taraflı değil, karşılıklıdır.

Ve davamızın dünyalık ölçüsü, iddialarından değil, hakikatindeki isabet ve kudretten doğuyor.

Bu doğunun bayrağını taşıyan eller öpülmelidir.

İNSANLIK

*Çiçekli dallarda meyva ümitler;
Işıl ışıl yansa sular durmadan..
Bir nurdan yol olsa sokaklarla, yer
Geçsek kervanlarla gülüp buradan..*

*Rüsgârla gezdirse, saadet bizi,
Kardan dünya kadar, tertemiz kalsak.
Duayla yıkasak şu göv'cemizi,
İnançlarla dolu bir yurda dalsak..*

*Yeni doğmuş yüzler içinde gülsek;
Aydınlatsa güneş durmadan bizi..
Gözyaşını gördüğümüzle üzülsek,
Menba yapsak şu kötü kalbimizi..*

*Gönlümüz geceyken aydın gözümüz;
Sevsek dünyamızda sefaletleri..
Bilmesek bize kaygı yaratan yeri;
Neşeyi bir üslûp etse yüzümüz..*

Tahsin Sayguniçik

Halkedebiyatı Haberleri:

CESARİ'DEN

Geçen sayıdan veren :

Tahir Hayrettin Tolga.

Olur uşşak'ı ayyaş a mekân neyhane meyhane
Gerektir badenuşane meze kestane mestane
Dilâ bir saki-i gülçehreden tahsil-i kâm eyle
Lebin buseyleyip andan sarıl gerdane merdane
Seni ağyar-ı bethular sakın azürdedil eyler
Sırın faşeyleme zinhar ol yarane marane
Olunca Yevm-i Mahşer sen Huzur-u Hak'ta hayransın
Amel defterlerin ger konsa naçizane mizane
Ümidin rahmet-i Hak'tan sakın gel kesme ey âşık
Düşen budur bize yalvarmak Hannan'e Mennan'e
CESARİ semt-i Rum'un şair-i şirin'edasısın
Biraz hükmün yürüt dahi sen ol İraan'e mirane

Kendi haddin bil Dilâ her cane karşı söyleme
Olur olmaz sözleri canane karşı söyleme
Bir yerde nefes harceyleme zinhar sen
Kendiden kâmil olan insane karşı söyleme

Gözle adabı yeri geldikte söyle seyrebak
Hay u huy-u âleme eyle nazar hoş tut kulak
Arif-i billâh olanlardan yürü al bir sebak
Sünnete baş'ol maarifkâne karşı söyleme

Gir tarik-i aşka hoş reftar talim et yürü
Pir damanın tutup etvar talim et yürü
Şair olmaksı murat eş'ar talim et yürü
Fenne kağdir sahib-i meydane karşı söyleme

Ey CESARİ ehl-i diller ihtilâfı dinlemez
 Vezn-i bimevzun olan resm-i hilâfı dinlemez
 Nüktesencan arsada lâf ü güzafı dinlemez
 Tut nasihat gördüğün ihvane karşı söyleme

—
 Badeyi bezm içre saki elde her dem gezdirir
 Aşık mesteylemektir maksadı dem gezdirir
 Hoş rasatla çin çin eşkâl kılmış zülfünü
 Mar'âsa genc-i hüsn üzre mutalsam gezdirir
 Vefk mersum eylemiş gûya müneccimler ana
 Kem nazar def'ine canan İsm-i Âzam gezdirir
 Katli âda etmek için lütfü var olsun müdam
 Tiğ-i cevherdarın ol şuh müselleme gezdirir
 Gamze-i şimşiri ile zahmnak âşıklara
 Ol tabib eyler deva yanında merhem gezdirir
 Ey CESARİ öndül almış şair-i azbellisan
 Arsa içre saz-ı düstur-ı mükerrerem gezdirir

—
 Şah-ı dilden dehre ferman-ı müekket isteriz
 Eski hatla bakmayız hattın müceddet isteriz
 Bad-ı gam tarhetmesin şirazesin bir veçhile
 Şol kitab-ı hüsnü mahbub ü mücellet isteriz
 Defter-i levh-i dile aşk u muhabbet vafını
 Hame-i kudretle mestur u mukayyet isteriz
 Çün bir ay çektik o şuhun biz firak-ı savmını
 İyt geldi puse-i lâğlin mücerret isteriz
 Olur olmaz dilrübaya rağbet etmez gönlümüz
 Aşık-ı sadıklarız yâr-ı müeyyet isteriz
 Ey CESARİ kimseler destdirazlık etmesin
 Dehr içinde öyle bir kadd-i seramet isteriz

—
 Biz ser-igûy-ı nigâra varıp aram ederiz
 O gazal nekadar vahşi ise ramederiz
 Eylemezken bize hiç zerre kadar mihr-i vefa

Yine Ey Dil heves-i meyl-i dilâram ederiz
 Senin Ey Saki-i Gülçehre bu bezm-i meyde
 Şerbet-i lâğl-i lebin içmeğe ibram ederiz
 İptizal eyleriz ednaları amma Câna
 İhtiram eyleyip ahbaplara ikram ederiz
 Bozarız savm-ı firakı edip iftar-ı visal
 Ey CESARİ yâr ü yâran ile bayram ederiz

—
 Saki bana sun badeyi dünya gamın anma
 Şadeyle bugün bizleri ferda gamın anma
 Çal sazını mutrip söze başla kerem eyle
 Amma bize ol dilber-i rana gamın anma
 Gül gibi kızıl ateş olur genc-i derunu
 Dil bülbülüne gonce -i hamra gamın anma
 Ey Aşık-ı Mihnetzede vü Sahib-i allâm (?)
 Çektim bilirim sen bana sevda gamın anma
 Sahraya salıp hemdemini vuhşlar ile
 Mecnun CESARİ'ye o Leylâ gamın anma

—
 Dilbera mah cemalin nura teşbih ettiler
 Cennet içre zatını bir hura teşbih ettiler
 Olmuşum lâğl meyın mestanesi çoktanberi
 Çeşm-i nergisin senin mahmura teşbih ettiler.
 Neşve tahsil eyledim aşkın ile bu bezmde
 Lâğl-ı nabın bade-i engûra teşbih ettiler
 Nola bu halka safalar bahşedersem her zaman
 Nale-i feryadımı tanbura teşbih ettiler.
 Bu CESARİ dâr-ı zülfüne asılsın şaneveş
 Çün anı aşk ehli hep Mansur'a teşbih ettiler

—
 Raz-ı dili var zümre-i irfan ile söyleş
 Kim der sana kim cahil ü nadan ile söyleş
 Vâkıf olayım dersen eğer sırr ü gümana
 Var rind-i cihan nükteşinasan ile söyleş

Derd ü elem-i dehri feramuş ise sudun
Nuşet biriki câm leb-i cânan ile söyleş
Fasletmek ise maksadın ol davri nazmı
Ey Dil yürü şol sahib-i divan ile söyleş
Etfal-i cihan halledemez remzi CESARİ
Bu mes'ele-i müşkili piran ile söyleş

Ölül'emre itaat eyleriz münkadımız vardır
Anınçün ruz-u şep cengetmeğe mutadımız vardır
Şeriatle tarikat hem hakikat marifet bizde
Ocakluyuz bu gûna şanımız hoş adımız vardır
Bu rah-ı dine sıtk ile nola ger hizmet eylersek
Görünür marifet âsarı pir üstadımız vardır
Nola olsak muvaffak evliyalar himmeti hazır
Eğerçi salikiz mürşitten irşadımız vardır (?)
CESARİ müşkilâtın hallolur lâşek ve lâşüphe
Hüda-yı Lemyezel kân-ı mürüvvet dadımız vardır

Güruh-ı âşikanız daima ahengimiz vardır
Derun-ı şevk-ı hak ile gehi gülbangimiz vardır
Çekilir tiğbend-i kanberiyye Ey Dil-i Dâna
Çözülmez belde bağlı aşktan palhengimiz vardır
Hele meydan açılın cenge girsin hep dilâverler
Bilinmez anlanılmaz kâfire çok rengimiz vardır
Duam budur cünud-ı müslimine yâr ola Mevlâ
Girip meydan-ı merdane همیشه cengimiz vardır
CESARİ şairin meşhuruyuz dillerde Sultanım
Kıyas etme cihan içre bizim bir dengimiz vardır

Folklor

KINA GECESESİ

Ali Ulvi Darıverenli

Yurdumuzun her köşesinde yapılan, azçok bazı farklarla kendini gösteren, düğün haftasındaki kına gecesinin Denizli de yapılış şekli şöyledir:

Düğünden bir hafta evvel gelinin helvası dağıtılırken filân akşam kına gecesine, filân gün koltuğuna; filân gün gelin ertesine buyurun diye halkı davet ederler.

Kına gecesi, üç dört gün devam eder. Asıl en kalabalık olanı oğlan tarafının kızevine geleceği ve halkın düğüne okunduğu gecedir. Daha evvelki geceler, konu komşu, kızın tanıdıkları arkadaşlarıyla eğlenti yapılır. Bu gecelerde desten bek gramofon veya ut, kemanla ahenk yapılır.

Düğünden bir gün evvel oğlan evi tarafının iştirakiyle yapılan kına gecesi çalgılıdır. Çalgıcılar tutulurken hem kına gecesi ve hem de gelin alma alayı beraber olarak pazarlık edilir. Çalgıcılar grnata, boru, davul trampetli olmak üzere beş altı kişideu mürekkeptiz. Düğün sahibinin haline göre bu miktar sekiz on kişiye de balığ olur.

Düğün perşembe günü olduğuna göre, çarşamba günü akşam yemeğinden sonra çalgıcılar kız evine gelirler. Arkadan oğlan tarafı, hısın akraba, konu komşulardan mürekkep bir alay da yatsıya doğru kız evine yollanırlar.

Daha gündüzden davetlilerin istirahati için tertibat alınmıştır. Fakat yüzlerce misafiri orturtacak yer bulmak çok defa mümkün olamaz. Evin dar ve geniş olduğuna göre sandalye bulmak müşkülâtı karşısında ev sahibi epey zorluk çeker. Bununla beraber hiç bir kimse yer bulamadık diye gücenmez, hoş görürler. Yüzlerce kadın, kız, çoluk çocuk oyunları hep ayakta seyrederek. Çalgıcıların yeri evin sapa

bir yerindedir. Yarım saat geçmeden de eve akın başlar. Uzaktan yakından çalgı sesini duyan koşar gelir. Elektrik teşkilâtı olmıyan evlerde dört beş tane lüks lambası, fenerler asılır. Daha eski zamanlarda meşaleler yakılırdı. Yer kapmak için daha akşam yemeği yenirken eve gelenler bulunur. Gelin gündüzden geyinmiş olduğundan arkadaşları toplanınca el öpme merasiminden sonra alanda bir halka teşkil edilir. Halkanın iç kısmında ortada oynayacak kızlar yer alır. Çalgı tekrar başlar. Çalgıcılar ikram nisbetinde coşkun çalarlar. Gece yarısına kadar ahenk devam eder. Muhtelif zeybek oyunları, dans, çifte telli, Konyalı, Sepetçioğlu, Sarı zeybek harmandalı; herkesin arzusuna göre çeşit çeşit oyunlar oynanır. Gelin oyuna sık sık kalkar. Gelin oynarken arkadaşları, kızanası başından para saçarlar. Bu oyunlar arasında kızlardan bazıları erkek elbisesi giyerek karşılıklı zeybek oyunu oynarlar.

Evin erkeği, yemekten sonra yakın komşuya veya kahveye gitmek mecburiyetinde kalır. Karanlık bir odada kalıp kimseye sezdirmeden kızların oynadığını seyreden kurnaz erkekler de bulunur.

Gece yarısına doğru çalgıcılar ve uzaktan gelenler dağılırlar. Konu komşu yeniden ikinci fasla başlarlar. Bir müddet daha oyun eğlence devam ettikten sonra gelin ortaya oturur, duvağı örtülür, ovşanmaya başlar. Şu sözlerle gelin ovşanır. Bu ovşama esnasında gelin ağlar.

Evlerinin önü ceviz
Kırdım baktım içi kavuz
Yavukluu kara yağız
Git gelinim sağlık ile
Sil gözünü yağlık ile

Bindim atın ineesine
Gider yolun goncasına
Haber verin amcasına
Git gelinim sağlık ile
Sil gözünü yağlık ile

Evlerinin önü tütün
Yaprakları bütün bütün
Nişanlısı gayet çikin
Git gelinim sağlık ile
Sil gözünü yağlık ile.

Sarı zıbın geyip gider
Niyendesini sayıp gider
Anası evini beğenmemiş
Kocam evi deyüp gider

Çattılar kazan taşını
Vurdular düğün aşını
Ağlatmayın kız kardeşini
Git gelinim sağlık ile
Sil gözünü yağlık ile

Evlerinin önü kümes,
Tilki tavuğunu komaz
Kaynanası başını yumaz
Git gelinim sağlık ile
Sil gözünü yağlık ile

Evlerinin önü marul
Sular akar harıl harıl
Vardığın gece eyi sarıl
Git gelinim sağlık ile
Sil gözünü yağlık ile

Eyde kalacaklardan başkası dağıldıktan sonra, gelinin el ve ayaklarına kına yakarlar. Kınayı yakan bu işin erbabı bir kadındır. Kına iplerini dolaya dolaya saatlerce devam eden kına yakma işi bitince; gelin sırtüstü el ve ayakları sarılı olduğu halde kımıldamadan sabaha kadar yatar.

Gelinin kınası oğlan evinden gelmiştir. Kına çokça olursa ev halkı hep kına yakınır. Artık o gece uyku yoktur. Sabaha kadar bir kaç saatlik uyku ile iktifa eden gelin ertesi gün hamama gitmek, düğün alayına hazırlanmak, geyinmek gibi bir sürü işler karşısında kalacağından bir taraftan uykusuzluk bir taraftan yorgunluk ne çektiğini kendi bilir. Zaten iki üç gecedir muntazam uyku uyuyamıyan kız; kına gecesinde daha yorgun düşer.

İşte Denizli'mizde kına gecesi böyle geçer. Gece geç vakit kulağınıza bir çalgı sesi gelirse o yerde mutlaka kına gecesi vardır.

Not: Kayınvalide, kızevine gelince odaya alınır. Birer kahve ve şekerden sonra oğlan tarafından getirildiği mızmar gelin ve taze kızlara verilir. Mum alabilen gelin olacak genç kızlar odaya girer kaynanasının elti ve görümcülerin ve diğer misafirlerin elini öper. Kayınvalide geline altın bilezik, yüzük gibi bir hediye takar.

Sılaya Mektup

Fehmi Erdoğan :

Mevsimler değişiyor, aylar birbirini kovalıyor, günler, bir tren penceresinden süratle giderken görünen ağaçlar gibi geçmekte. Fakat hayalde tat namına kalan güzellikler ve hazlar unutulmuyor. Bu geçmiş zamanda hayali cihandeger hatıra, doğduğum yere aittir.

Onun hasretini hiç bir şey gideremiyor. Sevgili yurdum, senin her halin, her mevsimin gözümde tütüyor. Kimbilir, o şimdi coşkun pınarlarile, bahar renkli kıyılarını rüzgârliyan ırmaklarile, eşinden ayrı düşenlerin matemini tutan bülbüllerile değersiz bir cennet misalidir.

Her dalında bir kuş, her suyunda bir fısıltı, her çağlıyanında duman duman bir köpük taşırısın!

Sen benim çocukluk, gençlik hatıralarımı teşiyan bir albüm, her taşın bir anı, her köşen bir çağımı aksettiren bir aynasın. Şimdi bakir bir kız endamile Babadağın önünde süzülerek sevdiklerini bekliyorsun. Bugün yanında bulunan aşkların birer pervane gibi yaz elbiseni seyrediyorlar. Ciğerlere azot, ruhlara ferahlık veren Çamlığın, aynasında çınar, yapraklarının sudaki aksini yıkayan buz gibi İncilipınar'ın, kavak gölgeliklerin, çaybaşlarının bu çok uzak yerden hatıra serinlik veriyor.

Kızlar, soğuk çeşmelerden testilerini doldururken memleket türküsünün aşk ve subaşı teranelerini çağırıyorlar.

Ben senin derde derman olan nimetlerinin, meyvelerinin cismanî hazzını duyduğum için ruhen hastayım.

Sana kavuşmak emelile yanıyorum. Bana elini uzat DENİZLİ. TÜRKİYE bir güneş, sen kıvılcımsın, yüce yurdum bir çiçek bahçesi, sen bir gül fidesi.

Yeşillik ve su senin tabii gıdandır. Onunla beslenir,

onunla duyar ve duyurursun!

Şiir ondan ilham alır, san'at onunla kendini süsler. Sen şiirin, san'atın tefrik edilmez güzelliklerini taşıyorsun. Her gönül sana hayrandır, her hayran olan sana gönül verir.

Nerdesiniz? O şiirini içiren güzellikler, yüzünde yüzümü gösteren kaynaklar, çelik çomak oynadığım meydanlar. Nerde o günler?. Yalınayak koşup cepheye giden Kuvayı milliye çetelerini; Kışlaönünden Tellâl Deli Mahmudun "Yaşasın Köpekçi Nuri efe," diyen avazeleri arasında istasyona kadar bir cemmî gafir halinde uğurladığımız günler.

Bu günlerin yadı neleri hatırlatmıyor. Kımbilir ne kadar ünlü kırallar otak kurdu. Roma, Med, Eti, Yunan asır asır bu yerlerin adamı oldular, ordugâhlar kuruldu, cirit oynandı, meydan muharebeleri varıldı, Murat gazi, Server gazi bu yerleri müdafaa ederken can verdiler.

Haçlılar selini, Türk kılıcı burada dnrdu. Kılıc Aslan o günden bu güne zafer izleri bıraktı. Yurdun birçok toprağı gibi, Denizli tarihleri kucaklıyor, tarih onun güzelliğine şan ve şeref ekliyor.

İnanç oğlu, Homere destan yaratırken ilham veren bu yerde konakladı. Bugün köpük renkli şellâle manzaralı Pamukkale de dünün başrahibi bu güzelliğe bakarak allahına yalvardığı için şehri harap edilmemiştir.

Denizli, her köşende bir tarih, dört mevsiminde on altı bahar yaşıyor. Sen bu güzelliğinle lâyık olduğun mevkide değilsin, iyiliği, güzelliği seven insanlar sana hakkını bahsedecekler, bugün uzak değildir.

Şimdi benim tek arzum yalnız sana kavuşmak, senin şiirini içmektir.

Dağlarının dört bir yana dağıttığı rüzgâr; bizlere haber vermiyor.

Rüzgârlara ses verip Menderese sel verirken bana da elini ver. Ben toprağına yüz süreyim, sen beni kucağına al.

İNCİLİPINAR TÜRKÜLERİ

İncilipınar'ın suyu mu çağlar,
Seninle varılıp serilmeyince ?
Söğütlü dereler, iğdeli bağlar,
Yaban orman olur girilmeyince.

Dudağım pas tuttu nicedenberi,
Ağıtlar söylesem gönlüme yeri.
Kanlı yaş dökmekten gözümün ferî
Kalmadı hâlimiz sorulmayınca.

Bu ilde elinden hiç tutamadım..
İçimi, sen yoksun, avutamadım..
Zehirmiş bu dolu bir yutamadım,
Senin sevgin ile yorulmayınca..

Kuşların sesini içe mi bildim ?
Günümü, gecemi seçe mi bildim ?
Bu zalim ömürden geçe mi bildim.
Senin kollarında dirilmeyince..

Bir salkım üzümün nesi var, deme ;
Çağlıyan suların sesi var, deme ;
Şu senin Balkı'nın yaşı var, deme ,
Çare bulamazsın vurulmayınca...

Mahir Balkı

ÇAL DÜĞÜNLERİ

Ahmet Akşit

Çal deyince iki kısım arazi parçasını göz önüne getirmektedir. Bu kısımlarda az çok âdetlerin de değiştiğini söylemek lâzımdır Dalgalı, ekseriyetle kırmızı topraklı kısmen taşlık olan ve 800 ilâ 1100 metreye kadar yükselen arazi üzerinde kurulmuş ve büyücek köylerde yaşayan Çal kısmındaki halk ekseriyetle bağcılıkla geçirmekte ve bu bağcılık burarlarda Etiler den bari devam edegelmekte olup kısmen de halı, kilim, bez, dokumak gibi küçük sanatlarla temini maimetmektedirler. Bir ikisi müstesna olmak üzere bütün köy atları türkçedir.

Diğer kısım 800 ilâ 1000 metre arasında ovada ve dağ eteklerinde kurulmuş köylerle 1800 metreye kadar yükselen yaylalarda bulunan köylerde yaşayan halk kitlesidirki bunlar arpa, buğday, afyon gibi zeriyaatla temini maişet ederler

Yaylalar çam ve kısmen de ardiç ağaçlarile tabiaten bezenmiş zengin topraklı güzel yerlerdir.

Baklan ovası denmekle şöret almış ova kısmının şimali şarki kenarından Menderes nehri geçtiği halde maalesef kuraklık ve susuzluktan güzelim ova yanmaktadır. Bu ovanın sulanması için Denizli Umumi meclisi tarafından konulan tahsisatla bir su mühendisi calebilmiş irva iska projesi yaptırılmış 1 Mart 1928 tarihinde meclise verilen bu karar kabul edilerek berayi tasdik sular Mü diriyeti Umuniyesine gönderilmiş olan mezkûr poreje tasdik edilmediğinden tatbik sahasına geçilmemiş yine bu ova susuz kalmıştır

Bu geniş ovanın sırtında otuz bine yakın nfus maişetlerini temin etmekte olup bu kısımdaki köy adları da temamiyle Türkçe bulunmaktadır. Sırası geldikçe köylerin aldığı isimlerin sebeplerini de yazmak isteriz. Baklan kısmında bulunan Dedeköy nahiye merkezi bulunmaktadır. Dedeköy denmesinin sebebi bu köyü kurulanasına bais olan Hüsameddin

adında Horasan Türklerinden büyük bir zattır. Bu zatın medfun bulunduğu merkadin üzerinde fevkalâde denecek kadar mimari kıymeti haiz bir türbe görülmektedir.

Bu zata Hüsem dede denildiği için kurulan köyün adına da Dedeköy denilmiştir. Bu zat hakkında dilden dile gelen efsanevî bir çok hikâyeler söylenir. Başka yazılarımızda bunu da ayrıca yazmak isteriz. Şimdi bir Türk köyü olan Dedeköyünde bir düğün başlangıcından sonuna kadar geçen adetleri yazalım.

Düğün başlamazdan bir hafta evvel düğün yapan delikanlının evinin damına al kırmızı beyaz bazan da bir yeşil ilâve edilerek iki üç filâma şeklinde bayrak asılır. Bu bayraklar düğün ekmeğinin hazır olduğunu, tatlılar ve sair tedarikâtın yapılmışa başlandığını ihbar eder. (dikkat edilirse atalardan intikal eden bu güzel adette kırmızı beyaz, Türklerin öz malı olduğu ve Türk bayrağının kırmızı beyazdan yapıldığı çok eski bir adettir). Bu ilk hazırlık bitip düğüne başlandığı günde uzun çam torosundan yapılmış ve tepesinde üç beş dalı bulunan ve yahut çok uzun ince bir ağaca çam tepesi bağlanarak suretiyle büyük bayrak asılır. Bu bayrağın tam tepesinde ayyıldızlı bir kırmızı mendil veya yazma tabir ettikleri kırmızı bezden yapılmış bir bayrak asılır. Çam dallarının muhtelif yerlerine türlü şekerler, şekerlemeler, badem sucuk, darı patlağı gibi dizilmiş tesbih uzunluğunda yiyecekler asılır. Bu mendille yiyecekleri düğün sonunda 10 - 20 metre kadar uzun olan bu bayrağa çıkabilen delikanlılar alırlar (Görülüyor ki bu da mühim bir sipor ve beden terbiyesini, ağaca çıkmağı talim demektir.) Bu bayrağın davul zurnalarla düğün sahibi delikanlının evinin önüne saçağa bitişik dikilmesi ve organlarla bağlanması düğüne başlandığını ihbar eder. Bu bayrak asma işi köy delikanlıları arasında büyük bir sevinç ve coşkun neşe içinde oyunlarla dikilir ve yapılır.

Devamı var

KARANLIKLAR

*Oh, gizli dertlerimi yaşamak için
Karanlıklar ki, bana en güzel rüya!
Karanlıklar, yanan bir ruh, için için...
Saklı karanlıklarda bir başka dünya!*

*O, görünüşler kadar aldatmaz bizi,
Susuşların sırrını onda buluruz.
Saklar emanet gibi dertlerimizi
Biz ki, karanlıklarda eriyen ruhumuz.*

Necdet Şenel.

YELKENLİ

*Kıydın kıymetlerime zaman gibi
Artık gök, yıldızı olmıyan boşluk.
Kalbim, bir ümidin değil sahibi;
Güneşim ışıksız, doğan ay soluk.*

*Açıldı bir başka ufka yelkenlim;
Tutuştı bulutlar kırmızı ve mor.
Neden böyle birden değişti iklim?
Sahilde güllerim seçilemiyor.*

Necdet Şenel

KAVAKLARIN İKTİSADİ EHEMMİYETİ ve KURULMASI TEKNİĞİ

YAZAN :

Dr. Cefur Acetay.

Yüce Halk Partimiz, [Denizliyi alâkadar eden ve memleketimiz iktisadiyatına müteallık bir mevzu hakkında sizlere bir konferans vermeliğim şerefini bana bahşetti. Benim için büyük bir bahtiyarlık olan bu vazifeyi yerine getirmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Mevzuum " Kavaklıkların iktisadî ehemmiyeti ve kurulması tekniği " dir.

Cumhuriyetimizin kuruluşundanberi hükümetimizin iktisadî kalkınmamızda gösterdiği gayret ve faaliyet malûmunuzdur. Bu yolda sarfedilen en mükim faaliyetlerden birisini endüstrileşme teşkil etmektedir. Bu, iktisadî varlığımızın tahakkuku için millî bir gaye olmuştur. Filhakika bugün bir çok ham maddelerinizi kıyametlendiren ve işliyen bazı mühim sanayie sahip bulunuyor ve bu suretle memleket ihtiyaçlarının en mühimlerini, dahilde istihsal ettiğiniz ham maddeleri işlemek suretile temin edebiliyoruz.

Bir yerde her hangi bir sanayî şubesi kurulurken ilk düşünülecek şey bu şanayii muhtaç olduğu ham ve yardımcı maddelerin nereden ve ne şekilde temin edileceği meselesidir. İşte bu zümreden kibrit sanayiini ele alacak olursak, bu sanayii çalışmasında kimyevi maddeler kadar kibrit çöpü ve kutularının imal edildiği ham maddeyi tedarik işi de büyük bir ehemmiyeti haizdir. Memleketimizde 1932 senesindenberi işlemekte olan bir kibrit fabrikası mevcuttur. Bu fabrikanın istihsalâtı senevî takriben 220 milyon kutu kiprite baliğ olmaktadır. Kibrit kutularının imali için senede

4000 metre mikap kibrit çöpü, imali için de 6000 metre mikap olmak üzere fabrikanın senelik sanayî odunu ihtiyacı ceman 10000 metre mikâptır.

Her nekadar ilk bakışta bu miktar odunun memleketimiz ormanlarından kolaylıkla temini mümkün görülürse de maalesef vaziyet böyle değildir. Zira her ağaç nevi kibrit sanayii için e[verişli bir ham madde olamaz. Bu sanayide kullanılan ağaç neveleri birinci derecede kavak, ikinci derecede ihlamurdur.

Kavağın tercih edilmesindeki sebepler ; kavak odunun bünyesinin yeknasak ve yumuşaklığı sebebiyle kolayca işnelebilmesi, renginin beyaz oluşu dolayısı ile san'î olarak boyamak suretile istenilen rengin verilebilmesi, bunlardan başka elâstikiyeti, bünyesinin kimyevi maddeleri emme kabiliyetinin ziyadeliği ve yandığı zaman is çıkarmaması gibi vasıflardır. Bunlar meyanında bu sanayide kullanılan ağaç gövdelerinin mümkün mertebe budaksız olması da lâzımdır.

Kibrit sanayiinin senelik ihtiyacı olan yukarıda zikrettiğimiz 10000 metre mikap odununun ancak dörtte birini yurt içinden temin edilmekte ve mütekabi kısmını ise hariçten, meselâ Romanya, Letonya ve Finlândiya'dan celbetmekteyiz. Yapılan ithalât ya işlenmemiş gövdeler veyahut nakliyatının kolaylığından dolayı ihzar edilmiş kibrit çöpleri halinde olmaktadır.

Kibrit sanayiimizin muhtaç olduğu ham madde odunu tamamen dahilden temin edebilmek meselesi mühim iktisadî bir kıymeti haizdir. Zira bu suretle memleketimizin hariçten temine mecbur kaldığı diğer mühim ihtiyaçlar için bir kısım döviz serbest kalmış olur. Bundan başka bilhassa harp zamanlarında ham maddenin hariçten tedariki güç ve hatta imkânsız bir hal aldığından dahilden temini meselesi bu hususta da çok faydeli ve lüzumludur. Bundan dolayı kibrit sanayiimizin muhtaç olduğu kavakları memleketimizin müsait olan yerlerinde yetiştirmekle hem harice tabi olmaktan kurtulur ve hem de dahilde bu işle meşgul olacaklara iyi

Pınar Başı

— Dedeme —

*Yosunlu taşlarında elemi gizliyen
İnce bir hıçkırıkla akar, akar uzakta..
Halkalanan derdimi bu su cı temizliyen,
Gönlüm ki engininde hayat bu lan bir hasta..*

*Seslerin uyuduğu saatlsrim uyanık;
Sükûtuna " Ebedî sükûnu ver „ derim de,
Karanlık ufukların fecri söker derinde..
Ürperen vücudumu bir rüzgâr okşar ılık.*

*Küçük deresinde çiçekler ve yapraklar,
Bu sulardan akseden güneşi dal dal saklar.
Zaman şarkılarından en acısı ayrılık,
Bu dalları baharsız bir iklimde kucaklar.*

*Yol uzar, tesellim; bin ah dolu her taşı..
Seneler oluşunda baharı yolan bir kar,
Gönül sazımı kırıp susturan pınar başı.*

Hakkı Sayın.

bir kazanç temin etmiş oluruz.

Kavak ağacı, kibrit çöpü ve kutusu imalinden başka aynı zamanda kontırlâk, sepet, peynir ve piro sigarası kutuları, yumurta talaşı, oyuncak, makara ve kâğıt imaline de pek elverişlidir.

Böylece kavaklıkların iktisadî ehemmiyetini tebarüz ettirdikten sonra bunların kurulması tekniğine geçelim:

Tesis işi gelişi güzel yapıldığı takdirde iyi netice vermeyeceğinden bu işin plânlandırılması ve fennî şekilde tatbiki lâzımdır.

— Devamı var —

FİRİKYA BAŞ PİSKOPOSLARI THE CITIES AND BISHOPRICS PHRYOGIA

Yazan : *W Ramsey*
Oxford ve Aberden Üniversitesi
Profesörlerinden

Çeviren: Hilmi Ersan

Geçen Sayıdan Devam

Bu para Leodikya şehrinin değil, bulunduğu yerin vaziyetini göstermektedir. Şehir ASAPOS ile KADMOS Gümüş çay ve gök punar çayları arasındadır. Hükümet hududları likos ve kapros nehirleridir. Kapiros Leodikyanın ATTUDA dan ve Likosda Hiyorapolisden ayırdı. Bu hududlar dahilindeki arazinin bütün sakinlere şehrin surları dahilinde veya haricinde fark gösterilmeksizin Leodikyalılar denilirdi. Ve paralarda aynı halk için birdi.

ASOPOS çayı Leodikyanın surları dibinden geçerdi. Bu su şüphesiz Leodikyanın efes kapısından girer ve bu gün gümüş çay tesmiye edilen sudur. KADMOS çayına şimdi gökpınar denilmektedir. Suyu çok, akışı sür'atli bir çaydır. Denizli civarında Honaz dağı ve Babadağı arasındaki boğazdan mühim bir miktarda su alır. Bu derin buğazdan akan suya bu günkü çukur köyüne izafeten çukur çayı denilmektedir.

Surye kapısının yanından akan küçük su ceryanının esaslı olarak ismini öğrenemedim.

Leodikya topraklarının tabii hududları cenubundan ve cenubi şarkiden Baba dağı Honaz dağı ile tahdit edilmiştir. Şark hududundan aşağı yukarı likos vadilerini ayıran bir kır teşkil ediyordu.

Leodikya arazisi iki kısma ayrılırdı:

1 — ELEINOKAPRIA bu mintaka ELEINOS ve KAPROS nehirleri arasında bulunduğu için bu ismi almıştır. Burası Leodikyanın şimali garbi kısmı idi. Burada KHAROS ismini taşıyan bir hey'et bulunuyordu. Ve bu makama vergi

veriliyor ve hürmet gösteriliyordu (ERİYA kitabesi 66 no.) İhtimal ki bunun mevcudiyetini eski anadolu köy sistemi devam ettirdi.

Bütün beldenin nüfusu Leodikyaya bağlı idi ve hepsi de hür ve serbest bir vatandaş sayılıyordu Köylerde yaşayanlar da Leodikyanın vatandaşı idi. Aslında küçük Asya bir köy sistemi üzerine teşkilâtlandırılmıştı. Her köy merkezi Hiyaronun arazisinden bir kısmını almış ve o reisi ruhani vasıtasile gelen ilâhî emirlere göre arazisini kullanmıştı. Arazinin bir kısmı doğrudan doğruya mabudun malı idi. Ve köylüler ancak bu yerlere HİREDONLİ tarafından yerleştirilmişti. Bütün bu köylüler her işlerinde mabutlarını dinlerler, onları rehber ittihaz derler, iteaat gösterirler ve onlar tarafından idare edilirdi.

2 — KİLARAYOS bu ikinci kısım cenubi şarkıye düşer ve Denizliye doğru uzanır. Bir Leodikya parasında, başında bir taç bulunan PYFIA (FİRİKYA) ile KAPIA (Karya) arasında oturan bir kadın Leodikyayı temsil etmektedir. Bir çok eski zaman muharrirleri Leodikyanın Karyaya veya Firikyaya dahil olduğunu katiyetle söyleyememişlerdir. PTOLEMY, STEPHANUS, ANTİOCHEIA isimleri eserde ve SİLEYNLİNA ORACULA nın üçüncü fasıl 471 rci sahifesinde Leodikya Karyada olarak gösterilmiştir. PHİLOS-TRATAS POLEMON nun Karpada Leodikyada doğurduğunu ve polemonun hayatının sonlarında leodikyanın Firikyaya dahil edildiğini söylüyor.

3 — Tarih , Ticaret , Millî Teşkilât :

Leodikyanın yunan kırılları zamanındaki tarihi hemen hiç malûm değildir. Fakat malûm olan bir şey varsa o zamanlarda büyük bir şehir olmakdan çok uzaktı. STRABO en müreffeh zamanını milâddan evvel birinci asır olduğunu kayıt ediyor.

Milâttan evvel 220 senesinde ACHEAUS taç giydi. " Ve Leodikya kiralı ,, namını aldı. Acheaus Suriye kiralı Antioeus ile çarpışmak üzere lityadan çıkmış ve leodikyaya

Konya yolu ile ilerlemişti. Polyhius V. 58 190 da Firikyana'nın bir kısmı olmak itibarile Eumenes ye bağlandı. Bu tarihten evvelki zamana ait hadiselerden hiç bir şey bahis edilmiyor.

Bergama kiralı devrinde bu şehir Tripolis in yanında gölgede kaldı. Çünkü Tripolis Bergamalılar tarafından Bergama menfaatini müdafaa için ve Selosit Leodikyaya rekabet maksadile tesis edilmişti. Romalılar geldiği zaman hâlâ küçük bir şehir idi. Milâttan evvel 88 senesinde burada Romalı vali (Praetor Quintus Oppius) bulunmakta iken şehir Pontus hükümdarı Mithrudates Leodikyayı muhasara etmiştir. Az zaman sonra yerliler bu hükümdara teslim olmuşlar ve Oppius düşmanları tarafından esir edilmiştir. Lâtince bir kitaba (X) Pontus hükümdarına yapılan mukavemeti ve 81 senesinde şehirden gönderilen tir sulh müzakere heyetini nakil ediyor. Strabo bu hadiseyi anlatırken Oppiusa ihanet edildiğinden bahis ediyor.

Eski zaman muharrirleri buralarda tahribat yapan bir çok hareketi arzlar kayıt ediyorlar. Felleus, Hsapos (Gümüş Çay) üzerindeki çimentosuz köprünün parçalanarak dökülmüş olduğunu görmüştür. Fakat Leodikyanın gördüğü en büyük yer sarsıntısı milâdi 60 da Neron zamanında vaki olmuştur. Fakat şehrin büyük serveti sayesinde imparatorluğun hiç bir yardımına lüzum görülmeden bütün bu hasarat az zamanda tamir edilmiştir. Diğer hususlarda imparatorluk arasındaki tarihi, sonsuz bir ikbal ve zenginliktir. Bir çok yıllar umumî binaların yükselmesi imparatorların ve umumî valilerin ziyareti gibi hadiselerle kitaplara geçmiştir.

İmperator Severus zamanında bir zaman için gözden düşmüştü.

Milâdi 295 senelerinde Diocletian Asya eyaletini yeniden taksim etti ve bir çok küçük eyaletlere ayırdı. Malalasda yazdığına göre müstakil bir Firikya eyaleti kuruldu. Ve bilâhère Costantine tarafından bu da ikiye ayrıldı.

Bu zamanın Leodikyası garbi firikyanın (Metropolis) ana şehri idi. Çünkü eski yazılarda ilk defa (büyük Leodikya) ve bilâkere Prima (Birinci şehir) lâkabiyle zikir olunuyor ve Synada ya (Afyonun Şuhut nahiyesi) küçük veya Secunda (ikinci) lâkabi veriliyordu. Dördüncü asrın sonlarına doğru Pacatiana ve Salutaris isimleri meydana çıktı ve derhal teammüm etti. Guruplar teşkili zamanında Leodikya Thrakesian gurubile tesnif edilmiştir.

Yonan tipinde olan Christophori paraları Roma idaresinin ilk yetmiş senesi zarfında Leodikyada basılmıştır. (X X) Bu nevi paralar milâttan evvel 67 senelerinde ortadan kalktı ve bunun yerine Roma tipinde Christophori paraları kaim oldu. Leodikyada basılan bu paralar başlarında bulunan hem yonanlı hem Romalı şahsiyetlerin isimlerini taşırlar. (Bu isimler aynen kitapdan alınacaktır. Sahife 39 .)

Leodikya Asyanın en zengin sitelerinden biri idi. Bu vaziyeti şehrin ağzından yazılan ve kiliseye gönderilen bir mektup çokiye izah etmektedir. Bunda Leodikya şöyle diyor: " Zenginim; bütün servetleri topladım, hiç bir şeye ihtiyacım yok ,, şehir, merkezi vaziyeti dolayisile bütün bu civardaki ticaret ve banka muamelâtının merkezi oldu.

(X X) Takriben milâttan evvel 193 senelerindedir.

Halkevlerinde çıkan Dergiler

Halkevinin adı	Derginin adı	Halkevinin adı	Derginin adı
Aydın	Görüşler	Gireson	Aksu
Amasya	Taşpınar	Isparta	Ün
Antalya	Yeşil Irmak	İzmir	Fikirler
Artvin	Türk Akdeniz	Kayseri	Erciyes
Bafra	Çoruh	Konya	Konya
Balıkesir	Altın Yaprak	Manisa	Gediz
Burdur	Kaynak	Mersin	İçel
Bursa	Burdur	Milâs	Yeni Milâs
Çorum	Uludağ	Muğla	Muğla
Denizli	Çorumlu	Niğde	Akpınar
Diyarbakır	İnanç	Niksar	Ülker
Elâzığ	Karacadağ	Trebzon	İnan
Eminönü	Altan	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Dıranaz
Erzurum	H. B. Hb.	Sivas	4 Eylül
Eskişehir	Ata yolu	Urla	Ocak
Gaziantep	Halkevi	Yozgat	Bozok
	Başpınar	Zonguidak	Kara Elmas

Halkevi Başkanlığına

Şehrinin

is

Fiatı: 10 Kuruştur.

TÜRK TARİH KURUMU

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/807889
DERGİLER İNANÇ : DENİZLİ HALKEVİ DERGİSİ 53-54 (1941)
Markası: MARKASIZ Bulunduğu Yer: Konusu: TÜRKÇE

